

УДК 159.964.22

DOI <https://doi.org/10.32782/upj/2024-2-2-12>

АНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАКТИКИ ТА KULTURARBEIT¹

Жорж Гайяр, Центр клінічних досліджень психології та психопатології, Університет Ліон-2

Крістіан Жубер, Центр клінічних досліджень психології та психопатології, Університет Ліон-2
Французьке товариство психоаналітичної групової психотерапії
Французьке товариство психоаналітичної сімейної психотерапії
Міжнародна асоціація подружжя та сім'ї
Ліон, Франція

Магалі Равіт,
Центр клінічних досліджень психології та психопатології, Університет Ліон-2

Клодін Вашере,
Центр клінічних досліджень психології та психопатології, Університет Ліон-2

Евелін Гранж-Сежераль,
Центр клінічних досліджень психології та психопатології, Університет Ліон-2
Французьке товариство психоаналітичної групової психотерапії
Французьке товариство психоаналітичної сімейної психотерапії
Міжнародна асоціація подружжя та сім'ї
Ліон, Франція

PROFESSIONAL PRACTICE ANALYSIS AND KULTURARBEIT²

Georges Gaillard, Centre de Recherche en Psychologie
et Psychopathologie Clinique (CRPPC), Lyon 2 University

Christiane Joubert, Centre de Recherche en Psychologie
et Psychopathologie Clinique (CRPPC), Lyon 2 University
French Society of Psychoanalytical Group Psychotherapy
French Society of Psychoanalytical Family Psychotherapy
International Association of Couple and Family
Lyon, France

¹ Цей матеріал є винятковою власністю Sage Publishing і захищений авторським правом та іншими законами про інтелектуальну власність. Користувач не може змінювати, публікувати, передавати, брати участь у переданні або продажу, відтворювати, створювати похідні роботи (включаючи навчальні пакети), розповсюджувати, викладати, демонструвати або будь-яким іншим чином використовувати будь-який вміст файлу(ів) повністю або частково. Дозвіл на подальше використання можна отримати у Publications Ltd., Rights & Permissions Department, 1, Oliver's Yard, 55, City Road, London EC1Y 1SP, або за адресою: <https://jira.sagepub.com/service desk/customer/portal/9>. Отримуючи доступ до файлу(ів), користувач визнає та погоджується з цими умовами. www.sagepub.co.uk

² This material is the exclusive property of the Sage Publishing and is protected by copyright and other intellectual property laws. User may not modify, publish, transmit, participate in the transfer or sale of, reproduce, create derivative works (including course packs) from, distribute, perform, display, or in any way exploit any of the content of the file(s) in whole or in part. Permission may be sought for further use from Publications Ltd., Rights & Permissions Department, 1, Oliver's Yard, 55, City Road, London EC1Y 1SP, or at <https://jira.sagepub.com/service desk/customer/portal/9>. By accessing the file(s), the User acknowledges and agrees to these terms. www.sagepub.co.uk

Magali Ravit, Centre de Recherche en Psychologie
et Psychopathologie Clinique (CRPPC), Lyon 2 University

Claudine Vacheret,
Centre de Recherche en Psychologie
et Psychopathologie Clinique (CRPPC), Lyon 2 University

Évelyne Grange-Ségéral,
Centre de Recherche en Psychologie et Psychopathologie Clinique (CRPPC), Lyon 2 University
French Society of Psychoanalytical Group Psychotherapy
French Society of Psychoanalytical Family Psychotherapy
International Association of Couple and Family
Lyon, France
<https://orcid.org/0000-0002-6072-7565>
georges.gaillard@orange.fr

Переклад – Мар’яна Великодна.
Наукова редакція – Єгор Буцикін.

Походження терміна *Kulturarbeit*. Термін “*Kulturarbeit*” був введений Фройдом у 1932 році наприкінці його 31-ї лекції, під час якої він виголосив свою знамениту сентенцію: “*Wo Es war, soll Ich werden*” («*Де було Воно, там має стати Я*»). За цим твердженням слідувало: “*Es ist Kulturarbeit etwa wie die Trockenlegung der Zuyderzee*” (Freud, 1932: G.W. Volume XV, XXXI Vorlesung, с. 86) («*Це робота культури, як осушення Зейдерзе*»³).

Ця метафора вказує на те, що зусилля, необхідні для цієї сфери свідомості, потрібно вирвати з океану Воно. Вона також проливає світло на роботу, необхідну для збереження цих скромних надбань.

У Франції Наталі Зальцман (Zaltzman, 1998) використала термін «*робота культури*» (*Kulturarbeit*), показавши його важливість. Це поняття стосується особистого і колективного розвитку, розкриваючи вимір того, що Федіда (Fedida, 2000) називає «поганими» і «дегуманізаційними» процесами в усіх індивідах і соціальних групах. *Kulturarbeit* включає у себе процес символізації, який «перетворює сирий травмічний досвід – індивідуальний чи

колективний – на колективну інтерпретаційну роботу» (Zalzman, 1998: 106).

Загалом, концепція *Kulturarbeit* додає часовий та «історизувальний» вимір до концепцій символізації (Freud) та трансформації психічних елементів (Bion, 1961). Акцент робиться саме на «радикальному негативі». Тоді «колективна робота» асоціюється з тим, що вимагається від індивідуального суб’єкта, щоб стати істориком власної історії (Aulagnier, 1984) і осушити *Зейдерзе* від насильства, яке живе в людському серці:

«Робота культури – це приватне знання, яке показує, що дух зла перебуває в кожному з нас. Але для кожної окремої людини не досить знати це. Людство повинно «пізнати» глибоку інтимність цього виміру нас самих» (Зальцман 2007: 109–110).

Таке наполягання на «негативному» нагадує підхід Рене Каеса (Caës, 2009), видатного французького дослідника групового аналізу, зокрема його концепцію «несвідомих альянсів» (unconscious alliances). Згідно з Каесом, концепція «пакту заперечення» доповнює «нарцисичну угоду» (Aulagnier, 1975), яка дозволяє групі приймати людину в обмін на її визнання, її місце в ієрархії та її внесок у груповий нарцисизм. Ці суб’єктивні домовленості «спрямовані на те, щоб придушити, дезавувати, замовчати і зробити невидимим усе, що ставило б під сумнів походження і підтримку цих зв’язків і зобов’язань у групі» (Caës, 1987: 32⁴).

³ Йдеться про колишню мілководну затоку Південного моря в Нідерландах. Проєкт «Зейдерзе» включав побудову системи дамб та роботи з осушення і дренажу землі та був найбільшим інженерним проєктом Нідерландів у ХХ столітті – прим. перекладача, М.В.

⁴ «Те, що я називаю «пактом заперечення», є загальним проміжним утворенням, яке в будь-якому зв’язку (пара, група, сім’я чи установа) присвячене придушенню, запереченню

Будь-який рух, який допомагає людині вирватися з цієї зони не-мислення і пов'язаних з ним спонукань, робить свій внесок у процес *Kulturarbeit*.

Ми пропонуємо використати описані вище перспективи для вивчення повсякденної роботи в закладах опіки та соціальної роботи. Роль цих закладів полягає у врахуванні необхідних збоїв у процесі «цивілізації», тобто тих частин інстинктивних потягів, які не були досить зв'язані чи символізовані. Отже, ці заклади мають справу зі смертоносним насильством і допомагають іншим суспільним інституціям, мета яких – вписати людину в культуру і зробити її суб'єктом закону. Точніше кажучи, вони заступаються там, де інші інституції виявляються частково недостатніми⁵. Це смертоносне насильство також становить потенційну загрозу руйнування і повернення до первісного та архаїчного хаосу інфантильної всемогутності. Ці заклади «пропущеного напису»⁶ можна зрозуміти

чи відмови від чогось; або підтримує в нерепрезентативності та невидимості все, що ставить під сумнів формування та підтримку цього зв'язку та пов'язаних з ним зобов'язань. Можна вважати пакт заперечення одним із корелятивів контракту зречення, спільноти досягнення бажання та нарцисичного контракту. Він є їхнім аналогом і доповненням. Це несвідома угода між зацікавленими суб'єктами про встановлення консенсусу, спрямованого на гарантування безперервності зобов'язань і переваг, пов'язаних зі структурою зв'язку ... і на підтримку спільного психологічного простору, необхідного для підтримки певних функцій, закріплених в інтерсуб'єктивності або в більш специфічних угрупованнях; функція ідеалу, колективна організація захисних механізмів» (Kaës, 1987: 32).

⁵ Заклади, метою яких є включення людей у певне суспільство, соціологи називають інституціями «першого рівня». Типовим прикладом є школа. Іншим прикладом є центр перевиховання, який спеціалізується на ситуаціях, коли соціалізація та умиротворення індивідів є недостатньою у системі освіти.

⁶ Термін запозичений у Алена-Ноеля Анрі (Alain-Noël Henri, 2004, 2009) і в загальному сенсі стосується закладів опіки, соціальної роботи та деяких інших; тих, які працюють над «пере-сплетенням (re-weaving) символічного вузла», що дозволяє суспільству зберігати себе неушкодженим, оновлюватися і продовжувати своє існування. «Поняття пропущеного напису означає той факт, що девіант не є девіантом сам по собі, але стає ним, коли в мутаціях символічної організації суспільства він виявляється роздуним до фігури жаху і жаху або просто тривоги, що прив'язані до витиснених ідей... Таким чином, кожен суб'єкт окремо, а отже, і все суспільство в загальному змішуванні людей, розвиває енергію, систематизовану і потужну, щоб зменшити пропущені написи. Будь-які засоби можуть бути використані для протидії наслідкам руйнування символічного порядку, цієї спільної спадщини, яка є, можливо, найціннішим надбанням людства. Саме на це величезне завдання покладено соціальні практики в найширшому сенсі» (Henri, 2009: 88–9).

і дослідити з точки зору впливу танатосу, і для цього необхідний процес *Kulturarbeit*.

Більше того, професіонали, які працюють у цій сфері, завжди стикаються із суб'єктністю свого «професійного об'єкта». Як наслідок, цей «об'єкт» є постійним джерелом збудження, і професійний працівник регулярно ризикує бути захопленим плутаниною, недиференційованістю, проблемами суб'єктності, розщепленням, руйнуванням або відчуттям, що його чи її використовують та втілюють інші. Іншими словами, він чи вона ризикує втратити себе в нарцисичній, фалічній і смертельній насолоді («jouissance»^{7, 8}), актуалізованій зв'язками, тобто насолоді, яку «клієнти» відіграють (act out) в закладі та у своїх стосунках із соціальними працівниками. Саме від них залежить усвідомлення цих потягів і робота над зв'язуванням та «гуманізацією» тих частин особистості пацієнтів, які не були досить суб'єктивізовані.

Але до цього джерела смертельно небезпечного розв'язування зв'язків, від якого страждають пацієнти, слід додати елементи у *самих професіоналах*, які не досить суб'єктивізовані. Насправді, професіонал отримує насолоду від своїх частих візитів до архаїчних областей через симптоми своїх пацієнтів. Іншими словами, його чи її психічний апарат виграє від зв'язку з іншим, для власної психічної економії.

Прикладом може бути будь-яка терапевтична дія. Наприклад, ін'єкція, зроблена медсестрою, допомагає нам зрозуміти, що такий вчинок стосовно тіла іншої людини можливий лише тому, що під час зустрічі чітко простежується посилення на заклад. Це гарантує, що, хоча цей акт, безсумнівно, є вторгненням (в тіло пацієнта) і може викликати інтенсивну інстинктивну насолоду професіонала, він не є просто чистим садистським актом або базовим агресивним вторгненням, але також вико-

⁷ Фраза запозичена у Поля Лорана Ассуна (Assoun, 1994).

⁸ Термін Жака Лакана для опису нелімітованої насолоди (характерної для деструкції, болю, адикції тощо), яка протиставляється принципу задоволення. Цей термін не має точного відповідника українською. Втім автори далі у тексті використовують слово «насолота» в значенні «jouissance», – прим. перекладача, М.В.

нує функцію полегшення, зцілення та догляду. Насильство архаїчних потягів, таким чином, прив'язане до першочергового завдання.

Дія, яку чинить фахівець, має бути позначена печаткою професіоналізму. Зустрічі, які відбуваються у професійній сфері, повинні посилатися на заклад, який має соціальний мандат на легітимацію дій професіоналів, і бути санкціонованими ним, щоб уникнути плутанини та обмежити насолоду, яка в іншому випадку могла б загрожувати руйнуванням необхідних символічних зв'язків.

Посилання на заклад та команду призводить до потенційної третьої інстанції. Коли дія відбувається в обмежених рамках, це дозволяє зв'язати хижацьке насильство професіоналів, як окремих осіб, так і групи, зі смертоносними елементами, які мають бути трансформовані в пацієнті. Заборона, яку він постановляє⁹, спрямована на канібальську здобич, де проявляються фігури вбивства та інцесту. Ці фігури, точніше, є архаїчними фігурами, з якими пацієнти стикалися протягом життя, коли частина їхньої людяності була знищена. Потім насолода переповнює, коли професіоналам не вдається змінити деструктивну поведінку, яку пацієнти відіграють на сцені закладу, і здається, що можна порушити будь-яку межу і проігнорувати будь-який закон. Тоді привид Варварів повертається на поверхню.

Коли дія контекстуально «обрамлена» як догляд, то джерело потягу і лібідний елемент, який професіонал черпає з фантазійного сценарію, замовчуються і заперечуються. Необхідний обман, на який спирається тоді професійна практика, що професіоналізм дозволяє сплести воєдино садизм і доброзичливість. У цьому сенсі професіоналізм дозволяє і забороняє одночасно, санкціонує часткове лібідне задоволення, законну форму насолоди, прикриваючись першочерговим завданням, і водночас забороняє цій насолоді переходити у площину смерті. Навпаки, вона має бути пов'язана зі зціленням іншої людини, поєднуючи тепер нарцисичне лібідо та об'єктне лібідо.

Професіоналізм і надання себе для перенесення¹⁰. Робота з пацієнтами, довіреними закладу, передбачає, що професіонал надає себе для встановлення перенесення з боку пацієнтів і бере на себе зобов'язання щодо цього зв'язку. Таким чином, він або вона щодня ризикує опинитися в пастці «смертельного», бути «використаним» іншою людиною і, як наслідок, бути спокушеним, позбавленим власності, підданим вторгненню або зловживанню. Присвятити себе пацієнтові означає привнести смертельне в інтерсуб'єктність між пацієнтом і фахівцем. Це також означає привнесення цих смертельних елементів у групу і зараження колективу (Fustier, 1999). У професійних групах низка непростих ситуацій або навіть криз ущухає, коли смертельне насильство, яке розвивається в групі, розуміється і визнається як наслідок цього зараження. Така інтерпретаційна рамка дозволяє залученим учасникам уникнути небезпеки деструктивного насильства, спричиненого потягом смерті. Ця встановлена причиново-наслідкова залежність вибудовує картину, яка дозволяє фахівцям підтримувати складні вчинки пацієнтів, а також загрози їхній ідентичності, які вони становлять.

Об'єднання психік, яке передбачає ситуація догляду або супроводу, постійно наражає фахівця на небезпеку, зосереджуючи його чи її увагу на слабких сторонах його чи її власної ідентичності. Він чи вона суб'єктивно залучені у зв'язок, і їхній власний апарат є невід'ємною частиною стосунків, які вони розвивають у рамках своєї професійної позиції. Можна сказати, що професіоналізм є слабким і може бути дестабілізованим та/або дискредитованим у будь-який момент. Він потребує періодичного «перевстановлення» та «перелегітимування» у стосунках, заснованих на приналежності до групи та закладу, які гарантують адекватне відчуття безпеки¹¹.

Професіоналізм також побудований на інтерсуб'єктивності і може бути визначений як те, що очікує від професіонала його кон-

⁹ Див. клятву Гіппократа в медичній сфері та різні кодекси честі, що використовуються в більшості професій, пов'язаних з доглядом за хворими та соціальною роботою.

¹⁰ В оригіналі «Lending Oneself to Transference» означає «позичити себе перенесенню», – прим. перекладача, *М.В.*

¹¹ Поль Фюстьє визначає «легітимність» як «мати право діяти і бути в безпеці» (Fustier, 1999: 159).

кретна професійна група, його команда або заклад. Професіонал повинен піддаватися перенесенню пацієнтів, не руйнуючись під впливом їхньої суб'єктивності і не аннігілюючись, коли він відвідує області архаїчного.

Ситуація Аналізу Професійної Практики та божевільний вальс «місць». Зараз ми опишемо Аналіз Професійної Практики (АПП) та його динаміку на прикладі роботи психіатричної бригади в амбулаторній клініці. Це психіатричне відділення відокремлене від головної лікарні і щодня приймає пацієнтів з навколишніх районів строком на три місяці (з можливістю одноразового продовження). Таким чином, ми маємо справу зі стосунками, які вимагають інтенсивних інвестицій з боку пацієнтів, враховуючи відносно короткий період їхнього контакту з відділенням. Процес догляду, який пропонує команда, є груповою роботою: щоденні розмовні сеанси, групи Photolangage© («фотомови»), театральні групи тощо. Пацієнти також проходять інтерв'ю з двома терапевтами (медсестра-психіатр, медсестра-психолог тощо). У сесіях АПП бере участь весь персонал, який здійснює догляд, у середньому від восьми до 10 осіб, залежно від їхньої зайнятості¹². Завдяки груповому підходу всі фахівці знайомляться з усіма пацієнтами.

У АПП розмова починається з обговорення перешкоди, з якою стикнулися кілька медичних працівників або група загалом. Першими виступають фахівці, яких найбільше турбує або непокоїть пацієнт, що перебуває під їхнім наглядом. Залежно від того, що впливає на групу догляду, що заважає їй або переповнює її, можна зосередитися або на досвіді роботи з конкретним пацієнтом, або на груповій динаміці групи пацієнтів. Ситуації, які зринають під час сесій, часто бувають позначеними почуттям повного безсилля, за винятком випадків, коли є бажання вигнати пацієнта. Насправді, коли група перебуває у полоні вибуху, який є дуже заразним і часто припиняє здатність групи мислити, вона намага-

ється, використовуючи різноманітні приводи, вигнати пацієнта. Саме це відбувається на сесії, яку ми зараз опишемо.

Приклад

Того дня на початку зустрічі АПП жваво обговорювалися нові правила роботи, які, ймовірно, вплинуть на умови праці персоналу лікарні. Цього разу йшлося про елементи, які загалом не згадувалися в цьому контексті, що призвело до легкої аури параної в групі. Троє пацієнтів були виписані протягом одного тижня, тоді як було троє нових пацієнтів, які прибули протягом більш тривалого періоду часу. Занепокоєння щодо інституційних змін обговорювалося деякий час здебільшого у формі скарг, перш ніж фахівці змогли зосередитися на пацієнтах, які перебували під опікою персоналу.

Початковий обмін думками в групі пацієнтів був описаний персоналом як «галаслива атмосфера», в якій індивідуальні «ролі», за словами персоналу, були недоречними. Такий «шум», джерело плутанини, як правило, означав вимогу бути почутим і визнаним, на що може претендувати будь-який пацієнт у закладі, що надає медичну допомогу. Це свідчило про те, що догляд за пацієнтами, якого вони очікували від професіоналів, був не досить якісним. Група пацієнтів також викликала занепокоєння і виглядала потенційно хаотичною. Група складалася майже винятково з жінок, деякі з яких були жертвами інцесту або сексуального насильства, в той час як заклад щойно прийняв чоловіка, який був судимий і засуджений за педофілію. Дуже скоро професіонали звинуватили цього чоловіка в тому, що він був «збоченцем» («первертом», – прим. перекладача).

Діагноз іноді може сприяти створенню захисних механізмів, щоб уникнути копіювання «гри» пацієнтів в установці на повторення (de M'Uzan, 1969). Однак ці механізми часто перетворюються на тенденцію до вигнання, суто на основі недовіри до пацієнта. Ця тенденція посилюється тим, що група, яка доглядає за пацієнтом, може уявляти його причиною перенасичених потягів. Це також показує «сліпу пляму» в мисленні групи і виступає фокусною точкою для смертоносного насильства в групі.

¹² Через бюджетні обмеження сеанси відбувалися кожні шість тижнів і включали всю команду: чотири-п'ять медсестер, одного керівника з охорони здоров'я, одного лікаря-психіатра, одного лікаря-інтерна з психіатрії, одного психолога, одного лікаря-психіатра з досвідом роботи.

З моменту звинувачення фахівці більше не змогли бути сприйнятливими до дистресу пацієнта, оскільки ядро його страждань було затьмарене інсценуванням перверсивної насолоди у його стосунках з іншими людьми. Неприйняття було підтверджено відмовою від того, щоб побачити в діях пацієнта те, що *також* було закликком про допомогу, прихованим за грою масок.

Такий склад групи – жінки-жертви сексуального насильства, що змушені приймати чоловіка, засудженого за педофілію, ускладнює для фахівців створення зв'язків і розвиток здатності до репрезентації. Як можуть професіонали дозволити собі оманюватись у процесі налагодження зв'язків, враховуючи сильний *антагонізм* ідентифікацій, з якими вони стикаються через пацієнтів такого роду? Ці ідентифікації, здається, посідають у фантазії всі «місця»: професіонали виявляються спроектованими на місце дитини, що зазнала насильства, яка, втративши своє місце в трансгресії поколінь, більше не здатна розрізняти місця або поміщати себе у гарантовані межі. Лише присутність Іншого, здатного ще раз встановити закон, щоб вказати на переступ і позначити ката і жертву, може дозволити нову векторизацію рухів ненависті, які, не знаходячи співрозмовника поза собою, руйнували суб'єкта.

Через суб'єктний хаос, спричинений такою конфігурацією, очевидним виходом для професіоналів був найпростіший: позбутися смертельної плутанини, вигнавши людину, яку затаврували як сумнозвісного ката, і яка продовжувала не визнавати своїх дитячих страждань (страждань, які, найімовірніше, були спричинені впливом або навіть насильством з боку дорослого, жертвою якого вона стала). Лише після тривалого періоду аналізу афектів фахівців та деконструкції їхніх уявлень, що лежали в їх основі, групі вдалося відмовитися від позиції жорсткого судження. У їхніх фантазіях «збоченець» був потенційно нездатним відпустити жодну частину свого дискомфорту і страждань. Професіонали не могли собі уявити, щоб він мав якісь інші риси, окрім перверта, який отримує насолоду від неприємностей, які він нібито викликає в інших, маніпулюючи ними. З цієї

позиції не існувало іншого порятунку, ніж вигнати його.

Лише після визнання того, що поява власних фантазій гальмує рух до інвестицій, команда поступово дійшла до думки, що з цим чоловіком можна працювати. Насправді, через те, що вони прийняли цього пацієнта в заклад, фахівці опинилися втягнутими у фантазію про те, що вони погано поводитися і були садистами стосовно жінок, «жертв». Ця фантазія, замість того, щоб бути пережитою як потенційно терапевтична (передумова для здійснення професійної діяльності), паралізувала групу у сценарії, в якому визначеними ролями були чоловік як «насильник/гвалтівник», а жінка як «жертва». Це унеможливило будь-яку свободу дій під час розподілу ролей. Засудження і вигнання «винної особи» скорочувало складність психічного життя і підтримувало слабку рівновагу рольової гри суб'єктних «місць», в яких перебували гравці. Відтепер залишалося лише вигнати людину, яка своєю присутністю уособлювала насильство і зсувала медперсонал з їхніх уявних місць стосовно інших жінок-пацієнток.

Кожен професіонал повинен періодично переконуватися в тому, що його власна *деструктивність* не взяла гору на якийсь час. У цьому плані спокуса вигнати цього пацієнта зводить на манівці професіоналізм команди і кожного з її членів. Це вигнання є новим вироком, який не підлягає оскарженню, і асимілює цю людину, через реіфікацію, з її симптомом. Щоденний догляд дозволяє фахівцям сплести воедино садизм і зцілення, а також зв'язати їхню деструктивність. Таким чином виникає відчуття творчості, джерело «життєвого нарцисизму»¹³.

Однак склад групи пацієнтів у лікарні унеможливив це сплетіння. Фахівці опинилися розірваними і в пастці всередині уявного сценарію, в якому ідентифікації, що сприймалися як парадоксальні і неможливі для контейнування, були відкинуті.

У групі відчулася більша рухливість, щойно фахівці погодилися розглянути ідею про те, що цей чоловік *також* може шукати

¹³ Цей термін запропонував Андре Грін (Green, 1983).

допомоги і що його проблема може бути вирішена. З цього моменту його симптом міг стати місцем для інтерпретації. Це також дозволило уявити, що цей чоловік намагався регуманізувати те, що було зруйноване в ньому самому, і що в зворотному процесі, пов'язаному із соромом, він намагався змусити інших вислухати і зрозуміти його.

Таким чином, у цих професійних групових практиках відчуття «розморожування» або «заспокоєння» атмосфери (у перезбуджених ситуаціях), особливо у середині групи, призводило до почуття трансформації: кожен міг отримати друге дихання після застигlosti попередньої напруги.

Ділитися своїми афектами, ділитися своїми обмеженнями. Серед різних інституційних інструментів, що полегшують роботу професіоналів з різними «користувачами» (амбулаторними пацієнтами, постійними резидентами тощо), АПП постає як парадигма. В закладах опіки та соціальної роботи АПП бере участь у *роботі культури*, починаючи з трансформації дегуманізуючих афектів, в які втягнуті пацієнти, і які пов'язані з їхніми стосунками з професіоналами. Це частина процесу символізації, який кожна людина і кожна офіційна група повинна перевідкрити і перевинайти.

Кожному фахівцю пропонується приєднатися до професійної групи як агенту, здатному підтримувати процес трансформації надблуканнями, нездатністю диференціювати, руйнуванням і розщепленням, в які неминуче потрапляє кожен окремий член групи. Починаючи з визнання власних меж, власної стабільності та крихкості, а також визнаючи їх у різних колег кожен член групи може налагодити зв'язки з іншими членами групи. Тоді він або вона зможе звернутися до інших, щоб відновити власний професіоналізм.

Нарцисичний якір, який прив'язує професіонала до його команди, походить саме від

толерантності, яку команда може розвинути до смертоносного розриву зв'язків. Вона починається з толерантності групи до повторюваних невдач і з'єднань. Це те, що може виникнути завдяки рефлексійному осмисленню у післядії важкого досвіду. Груповий нарцисизм розвивається в боротьбі з тріумфом смертоносного розриву зв'язків. На основі обмежень кожного, на спільному відчутті *розгубленості* під час зустрічей із пацієнтами будується групова пов'язаність фахівців (Gaillard, 2008). Потім кожного члена групи запрошують після заходу поділитися своїми труднощами або нездатністю налагодити зв'язок з тим чи іншим пацієнтом.

Висновок. Для того щоб дозволити собі бути доступними для встановлення перенесення з пацієнтами, фахівці, які працюють в установах, пов'язаних з доглядом за пацієнтами та соціальною роботою, повинні періодично переконуватися у своєму професійному місці після процесу саморефлексії. Ця робота, типова для АПП, стає *Kulturarbeit*, коли дозволяє фахівцям і групі визнати й осмислити смертельну фрагментацію, якої вони зазнають під час перенесення.

Весь набір подій (циркуляція афектів, відігравання), які розгортаються всередині закладів, тепер можна зрозуміти і обговорити як сценарій перенесення тих частин психіки «користувачів», які чекають на «рамку». Плутанина, що викликає занепокоєння у фахівців, відтепер позначена печаткою професіоналізму. Прислухаючись до зв'язування перенесенням, фахівці можуть витримувати свої прагнення до від'єднання і зберігати свою мету трансформації, незважаючи на постійні невдачі, повторюваний досвід маніпулювання та відчуття безсилля, що атакують їх. Виконуючи таку роботу, спрямовану на процес символізації, *Kulturarbeit*, вони беруть участь у виконанні справжнього завдання цивілізації на благо інших.

Список літератури:

Assoun, P.L. (1994). La psychanalyse à l'épreuve du pouvoir, in *Analyse et réflexion sur le pouvoir*, Volume II, Ouvrage collectif, pp. 59–71. Paris, Ellipses.

Aulagnier, P. (1975). *La violence de l'interprétation. Du pictogramme à l'énoncé*. (cf. P. Castoriadis-Aulagnier), Paris: Puf.

Aulagnier, P. (1984). *The Apprentice Historian and the Master Magician*, Paris: Puf.

- Bion, W.R. (1961). *Expériences in Group*. Londres, Tavistock, trad. fr. *Recherches sur les petits groupes*. Paris: PUF, 1965.
- de M'Uzan, M. (1969). 'Le même et l'identique', in *De l'art à la mort*, (1977), pp. 83–97. Paris: Tél Gallimard.
- Fédida, P. (2000). Humain / déshumain. L'oubli, l'effacement des traces, l'éradication subjective, la disparition, in P. Fédida, J. André (ed.) *Humains / déshumain, Pierre Fédida, la parole de l'œuvre*, pp. 11–125. Paris: Puf, 2007.
- Freud, S. (1932). XXXIe leçon. in *Nouvelle suite des leçons d'introduction à la psychanalyse*, trad. franç. O.C. Vol XIX, 1995, Paris: Puf.
- Fustier, P. (1999). *Le travail d'équipe en institution. Clinique de l'institution médico-sociale et psychiatrique*. Paris: Dunod.
- Gaillard, G. (2008). Restaurer de la professionnalité. Analyse de la pratique et inter-subjectivité, *Revue de Psychothérapie psychanalytique de groupe*, 50: 33–46.
- Green, A. (1983). *Narcissisme de vie, narcissisme de mort*, Paris: Les Éditions de Minuit.
- Henri, A.N. (2009). *Penser à partir de la pratique. Rencontre avec Alain-Noël Henri*, Toulouse: Érès.
- Henri, A.N. (2004). Le secret de famille et l'enfant improbable, in P. Mercader and A.N. Henri (ed.) *La formation en psychologie filiation bâtarde, transmission troublée*, pp. 193–303. Lyon: PUL.
- Henri-Ménassé, C. (2009). *Analyse de la pratique en institution. Scène, jeux, enjeux*. Toulouse: Érès.
- Kaës, R. (1987). Réalité psychique et souffrance dans les institutions, in R. Kaës (ed.) *L'institution et les institutions*, pp. 1–46. Paris: Dunod.
- Kaës, R. (2009). *Les alliances inconscientes*. Paris: Dunod.
- Zalzman, N. (1998). *Psychoanalytic Healing*. Paris: Puf, second revised edition, 1999.
- Zalzman, N. (2007). *The Spirit of Evil*. Paris: Editions de l'Olivier.

Анотація. Ця стаття була вперше опублікована англійською мовою в журналі “Group Analysis” (Видавництво Sage) у 2012 році, том 45, випуск 2. Текст публікується на підставі згоди першого автора статті – Жоржа Гайяра – та викупленого права на передрук у видавництва Sage з боку Національної психологічної асоціації. У цій статті йдеться про психоаналітично базовану психологічну роботу, якої потребують фахівці, що працюють у сфері догляду та соціальної роботи. Автори використовують Фройдове поняття “Kulturarbeit” (робота культури), в подальшому розвинене французькою психоаналітикінею Наталі Зальцман, щоб описати процеси, необхідні для протистояння радикальній негативності та смертоносному насильству, які характерні людині. У статті переконливо показано, що провал суспільних інституцій у символізації певних проявів людського створює загрозу ідентифікації деяких осіб із цими проявами. Фахівцям, щоб бути здатними присвятити себе різним пацієнтам, з якими вони працюють щодня, важливо, з одного боку, надавати себе як доступних для перенесення пацієнта, але з іншого – не бути захопленими у пастку насолоди цього зв'язку чи зараженим смертоносними процесами. Відновлення роботи культури у роботі зі стражданням пацієнтів, забезпеченій персоналом закладу опіки, за пропозицією авторів, може ґрунтуватися на трансформаційному груповому процесі методом аналізу професійної практики (АПП). Автори припускають, що процес роботи культури відбувається саме у саморефлексивних просторах, для яких АПП може слугувати парадигмою. Клінічна ілюстрація, наведена у статті, дає уявлення про теоретичне обґрунтування і процес використання методу АПП, а також проливає світло на ті виклики, з якими стикаються фахівці, та можливі рішення, які може запропонувати робота в групі. Загалом, робота групи АПП дозволяє фахівцю витримувати неunikні невдачі та підтримувати трансформаційну мету своєї практики.

Ключові слова: аналіз практики, Kulturarbeit, перенесення, професіоналізм, прагнення до від'єднання, потяг до смерті, деструктивне насильство.

Abstract. This paper was originally published in English in the journal *Group Analysis* (Sage) in 2012, Volume 45, Issue 2. It was republished due to the consent of the first author, Georges Gaillard, and the reprint rights purchased from Sage by the National Psychological Association. The paper discusses the psychoanalytically based psychological work needed by professionals working in the field of care and social work. The authors use Freud's notion of “Kulturarbeit” (work of culture), further developed by the French psychoanalyst Nathalie Zaltzman, to describe the processes necessary

to confront the radical negativity and deadly violence that characterize human beings. The article convincingly demonstrates that the failure of societal institutions to symbolize certain manifestations of humans creates a threat to the identification of some individuals with these manifestations. To be able to devote themselves to the different patients they work with daily, it is important for professionals to lend themselves to the patient's transference, on the one hand, but on the other hand, not to be trapped in the enjoyment of this connection or contaminated by deadly processes. The authors propose that the restoration of *Kulturarbeit* in work with a patient's suffering provided by the staff of a care facility can be based on a transformational group process using the method of professional practice analysis (PPA). The authors assume that the process of *Kulturarbeit* takes place in self-reflective spaces, for which PPA can serve as a paradigm. The clinical illustration provided in the article reveals the theoretical basis and the process of using the PPA method and sheds light on the challenges faced by professionals and the possible solutions that group work can offer. In general, the work of a PPA group allows a professional to withstand inevitable setbacks and maintain the transformational purpose of their practice.

Key words: practice analysis, *Kulturarbeit*, transference, professionalism, movements of disconnection, death wish, destructive violence.